

B 87723

1153

CSAK HELYBEN
OLVASHATÓ

JÁTE
EGYETEMI GYŰJTEMÉNY

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000470488

B 87723

B 87723

A MAGYAR KIRÁLYI FERENCZ JÓZSEF-TUDOMÁNYEGYETEM TANÁRAINAK

ÜNNEPÉLYES KÖZGYŰLÉSE

AZ EGYETEM AULÁJÁBAN 1931. ÉVI OKTÓBER-HÓ 5-ÉN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR

ELNÖKÖL:

Dr. VERESS ELEMÉR RECTOR MAGNIFICUS.

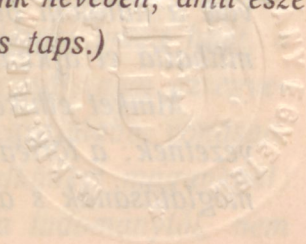
Dr. VERESS ELEMÉR elnök:

Egyetemi Közgyűlésünket ezennel megnyitom, mely tisztelettel üdvözlöm Klebelsberg Kunó gróf úr Önagyméltóságát és a Közgyűlés tagjait, s a jegyzőkönyv vezetésére felkérem Kramár Jenő tanártársunkat.

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés!

Kegyelmes Urunk!

Hálás szívvel gyűltünk itt össze, hogy ragaszkodásunknak és nagyrabecsülésünknek adjunk kifejezést Nagyméltóságod, az Egyetemalapító iránt. Mai ünnepünk hívatott szónoka Menyhárh Gáspár tanártársunk, nagyrabecsült és szeretett Seniorunk, kit ezennel felkérek, hogy mondja el mindnyájunk nevében, amit esze és szíve diktál. (Élénk éljenzés és taps.)

Dr. MENYHÁRTH GÁSPÁR:

Kegyelmes Uram!

Még nincs egy fél éve annak, hogy tanártársaim engem megtisztelő bizalmából szerencsés voltam Nagyméltóságod előtt kedvesen ünnepi formák között egyetemünk egész tanári kara nevében kifejezésre juttatni hálánkat és köszönetünket mindazért, amit Kegyelmeséged egyetemünkért s egyben a nemzeti tudomány és művelődés javára ország, világ bámuló elismerésétől kísérve tett.

S ma ime ismét — felhasználva Nagyméltóságod itteni időzésének kínálkozó alkalmát — ide kértük, hogy a változott körülmények között megismételjük meg nem változott érzelmeinkről a bizonyágtételt.

Ezt tenni bizonyára nekünk volna legkisebb okunk, mert a nélkül, hogy másokról az ellenkezőt állítanók, magunkról mondhatjuk, hogy amint nem a hatalom kegyéért való esengés s nem a hatalom viselőjével szemben táplált emberi tekintetek irányították magunk tartását mindakkor, amikor megszólalt ajkunkról Nagyméltóságod alkotó munkájának dicsérő és magasztaló méltatása: azonképpen természetesen nem változtathatta meg érzelmeinket az, hogy Nagyméltóságod megvált a hatalom birtokától és ez a körülmény nem némithatta el ajkunk elismerő szavait.

Minket ethikai magas szempontok irányítottak és vezetnek: a történetivé emelkedett status férfiúi nagyság meglátásának s az ezzel szemben tartozó, nemzet ne-

velési célokat is szolgáló általános megbecsülésnek s a különös érdemekért kijáró köszönetnek és hálának s a megbecsülés, köszönet és hála kifejezésre juttatásának parancsa. S ezeknek a parancsoknak törvényét amint nem adja és irányítja a hatalom napjának sütése, fényének csillogása: azonképpen nem változtathatja mássá borulata vagy alkonya.

Vulgaris nyelven úgy fog hangzani ennek az összevetelnek a megjelölése, hogy az egyetem tanári kara búcsút vesz a székéből távozott ministertől.

Ez rendkívüli s a jelen körülmények között talán megokolt jelenség volna. A búcsúvételt azonban az egyetem hatósága, tanácsa szokta elvégezni hivatalos formák között.

Mi az egyetem tanárai nem búcsúzásra gyűltünk egybe. S én nem temetni jöttem Caesart.

Búcsúzunk attól, aki megválnak tőlünk, vagy akit elhagyni készülünk hosszú időre, talán úgy, hogy nem látjuk egymást viszont.

De amint az ember nem válhatik meg lelkétől, nem tépheti ki lelkét testéből, nem szakíthatja el magát gondolataitól, érzéseitől, vágyaitól, reményeitől: azonképpen — jól tudjuk — Nagyméltóságod sem válhatik meg tőlünk, nem tépheti ki lelkéből a tudomány szeretetét, a magyar művelődés fejlődésébe vetett hitét, a művészet iránt való megértő rajongását, nem az egyetemi gondolatot, mint lelkének legsajátabb vonásait.

S mi sem szakíthatjuk ki a lelkünket magunkból: nem válhatunk el énünktől, nem a tudománytól, nem

a magyar nemzeti művelődés fejlesztésétől s mindezek szeretetétől.

Ezek minket elválhatatlanul kapcsolnak egymáshoz.

S előttem is nem a romjaiba dőlt mult teteme fekszik, melyet temetnem kellene, hanem az élő eleven jelen áll minden ékességével, minden díszével, mely ígéretes jövőt is hordoz méhében. S e jelent inkább dicsérnem illik mindazért, amit egy a haza szeretetében felolvadt lélek útján az örökkévaló Isten újjmutatása szerint e nemzetnek ma ad és jövőjében ígér.

S ha ezek után azt kérdezi valaki, mi az hát ami minket ma egybe hozott? Felelem: élő tilalomfául állítjuk oda Nagyméltóságod iránt való nagyrabecsülésünknek, köszönetünknek és hálánknak ezt a megisméltését az elvek átalútján: gátul rakjuk ezt az áradat ellen, mely mintha megindult volna szaggatni a töltést, amit hazaszeretet, tudás, a nemzet jövőjébe vetett hit, szent hevület emelt a nemzeti művelődés védelmére.

Mert lehet különböző vélemény a kultúrpolitika útjainak megválasztása tekintetében; lehet eltérő nézet az alföldi magyar felkarolása, az alföldi gondolat, a nagy városok eszménye, intézmények decentralizációja körül; gondolkozhatik valaki a nemzet jövő sorsának intézésére hivatott ifjú nemzedék látókörének kiszélesítése, az ország számára barátok szerzésének céljával életre hívott collegium hungaricumok tekintetében más-ként is; vallhatják némelyek, hogy ebben az országban a közművelődést nem palota, hanem csak kunyhó illeti.

De, aki az alföldi gondolatban nem látja a multak

mulasztásának helyrehozását, nem a nemzet ügyének szolgálatát; aki a collegiumokban nem a nemzet jövőjének megalapozását szemléli; aki nagy városok megteremtésében, a decentralizációban nem az egészséges nemzeti vérkeringés csatornáinak megadását, a népis-
kolák építésében nem a nemzet művelődésének alapjait s az egyetemek fejlesztésében, kiépítésében nem a tudomány és nemzeti művelődés fellegvárainak fölépítését látja s minderről csak mint az ország pénzének hiába való elköltéséről beszél és nem ismeri fel egyben benne a gazdasági erők megsokasítását s a lankadt erők feljavítását szolgáló hasznos beruházásokat is: — az ha nem kába, úgy törpe, ha nem alacsony, akkor elvakult, akiknek egyaránt megálljt kell inten a úton, mert tudva vagy tudatlanul nem oda indulnak, ahol a nemzet temploma épül s nem a magyar nemzeti társadalmat fenntartó pilléreknek védelméül a felforgató eszmék árja ellen emelt töltést erősítik, hanem azt szaggatják s az árnak nyitnak utat.

S arra kell a tilalomfa, ez ellen a gát.

S mondjak-e még többet is? Még egyet. Nem tudjuk, nem is kutatjuk a magyar közoktatás és közművelődés hajójának parancsnoki hidjáról való leszállásának okát. Megsejthetnők ezt talán abban, hogy a sas mely égbe nyúló sziklákon fészkel, mely elérhetetlen magasságokba szárnyal, hogy szembe nézzen a nappal, lemetszett és megtépett szárnyakkal nem vívhat csatát szárnyaló keselyűkkel.

Úgy érezzük azonban, hogy Nagyméltóságod nem

fejezte be munkáját, ha egész is az, amit tett és alkotott. Mi s velünk a nemzet, ha annak ideje is elérkezik, visszavárja, hogy megfesse a templom kupolájának freskóit is, melyben nem egy díszes oltárt emelt.

Ezt akartam még mondani.

Segitse Isten a nemzetet mielőbb dicső multjához méltó boldog jövődökhöz s adjon neki akkor bölcs belátást férfiak megtalálásában, akik útján elvezetik. Bizton hisszük, hogy Kegyelmességed az elsők között lesz.

Nagyméltóságodat pedig áldja meg az isteni gondviselés, hogy erejének javát még igen sokáig tehesse áldozatul a haza oltárára és a mit eddig is tett s amiben — s csak ebben, szeretetének minden jóra, szép és nemesre való osztogatásában — volt mérték nélkül pazarló: szórhassa ezt a szeretetét, a haza üdvét átfogó szeretetét még bőkezűebben szerte szét, a reá szomjas, a reá áhító s azt készséggel fogadó szegény magyar lelkekre! (Hosszantartó élénk éljenzés és nagy taps.)

Dr. Gróf KLEBELSBERG KUNÓ:

Nagyrabecsült Barátaim!

Melegen köszönöm, hogy kegyesek voltatok ezt a mai összejövetelt rendezni és köszönöm azokat a valóban megtisztelő és nagyon ékes szavakat, amelyeket képviselők ma hozzám intézett. Minthogy ő alludált hazánk mostani helyzetére és evvel kapcsolatban az én

személyemre, engedjétek meg, hogy a köszönet szavaihoz még egy pár megjegyzést fűzzek. Mint historikus sokat foglalkoztam és foglalkozom most még fokozottabb mértékben az elmúlt idők történetével és azt láttam, hogy mindazoknak, akik nagy eszméknek a szolgálatában teljes erejükkel és mindent odaadva állottak, azoknak mindig bizonyos üldöztetést kellett elszenvedniök és mindig félreértésben volt részük. Én úgy látom, hogy a léleknek teljes odaadása egy nagy célnak szükségszerűen váltja ki az ellenhatásokat is. Ebbe bele kell nyugodni. A bölcsességnek a parancsa ez.

Kedves Barátaim! Ritkán engedi meg az isteni gondviselés egy embernek, hogy tíz évig vezessen egy reszortot, bírassa ez idő alatt a parlament, a miniszterelnök s az államfő bizalmát és teljes akcióképességgel valósíthassa meg programját. Az Isten ebben a kegyben részesített engem, úgy hogy éppen a szegedi ünnepségek után, amikor készen volt a huszonegy klinika s az ötezer népiskolai objektum, kértem is a Miniszterelnök Urat, hogy távozhassak állásomból, mert a nagy programot befejeztem, a kultúrpolitikai programok hosszú lélegzetűek s a további folytatáshoz már egy második élet kellene. Ha vissza nézek erre a tíz esztendőre és revízió alá veszem gondolataimat, célkitűzéseimet, törekvéseimet, arra a következtetésre kell jutnom, hogy talán egyes alárendelt kérdésekben cselekedhettem volna máskép, de ha most ezt a tíz évet újból kezdeném, főbb vonalakban ugyanezt tenném. (Éljenzés.) Mert miből fakadt mind az, amit tettem?

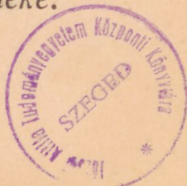
Egy politikai alapmeggyőződésből, abból, hogy mostani helyzetünknek javulását, sorsunk jobbrafordulását csak attól várhatjuk, hogy művelődési téren fajsúlyosabbak leszünk s hogy ezt a világ irányadó nemzetei elismerjék. Ha mi minden trianoni megcsonkításunk ellenére nemcsak felsőbbségben maradunk azon nemzetek felett, amelyek a mi rovásunkra igazságtalanul gyarapodtak, hanem a művelődési különbség napról-napra, évről-évre nő, akkor kétségtelen, hogy el kell jönnie az időnek, mikor a világ nagy nemzeteiben megéri a hajlam a békék revíziójára. És én félek, hogy bármely más eszköz igénybe vétele mint a kulturális fajsúly növelése s ennek mutatása kifelé, csalódással fog járni a magyar nemzetre nézve. Ez volt kultúrpolitikám kvintesszenciája: a világ nemzeteiben olyan prediszpozíció létesítése, hogy felismerjék a békekötés igazságtalanságát, hogy lássák, hogy fajsúlyosabbak, tartalmasabbak vagyunk, mint a körülöttünk lévők.

Végzetes hibát követ el a magyar nemzet, ha erről az útról letér. Nem jó kultúrpolitika az, amely általános megfontolásokból kiindulva majd itt, majd ott akar cselekedni. Közös alapeszmére kell visszamenni, amely közvetlenül függ össze a nemzet nagy érdekeivel. A kultúrfőlény sorsdöntő kérdése a magyar nemzetnek annyit jelent, mint lenni, vagy nem lenni. Ha ez a kultúrfőlény megszűnik, akkor nem soká leszünk nemzet, hanem leszünk elnyomott nemzetiség ezen a földön is, amely még egyelőre a mienk. Legyünk tisztába, hogy nemcsak az a lehetőség áll előttünk, hogy Trianont

a mi javunkra revidiálják, lehetséges egy második alternatíva is, amelyre a magyar nemzet nem is mer gondolni, az, hogy kitörülnek bennünket az önálló nemzetek sorából. Ha kultúrfölényünket elveszítjük, ez be is fog következni. Ez adta meg nekem a kétségbeesés elszántságát, hogy küzdjek azon törekvésekkel szemben, amelyekben hazánk romlását és pusztulását láttam. (Éljenzés.)

Meggyőződéses embert el lehet pusztítani, de meggyőződésétől eltávolítani nem lehet. Homokos talajra épült volna a kultúrpolitikám, ha bármilyen nyomás alatt ezen alapoktól eltértem volna.

Kedves Barátaim! Ez a fogadtatás, amelyben részesítettetek, emberileg is a legnagyobb fokban megtisztelt s ezt arra vezetem vissza, hogy emberileg is közel állottunk egymáshoz. Gondoljatok vissza azokra az időkre, amikor először jelentem meg kedves körökben. Először mentem el a klinikákra, először az elméleti intézetekbe, először a természettudomány laboratóriumaiba és a filozófiai fakultás szemináriumába. Bámultalak benneteket, bámultam, hogy olyan elhelyezés mellett, a segédeszközök hiányossága, majdnem semmisége mellett, amelyek akkor rendelkezésekre állottak, nem csüggedtetek el. Valami csodálatos bizakodás töltött el benneteket, amelynek szemlélése reám nézve rendkívül felemelő volt. Bámultalak s ezért a nagy bizalmatokért meg is szerettelek benneteket. Az öregebb generációval összefűzött a kezdet aggodalmainak, tervezgetéseinek s az első erőfeszítéseknek emléke.

S talán természetesnek fogjátok tartani, hogy ma itt megemlékezem azokról, akik már nincsenek itt, akikkel az első nagy erőfeszítéseket tettük s akik elmentek, mielőtt az új templomot, amelyet a babiloni fogság után építettünk meglátták volna. Tíz éves miniszterség után természetesnek fogjátok találni, hogy kétharmad részét Magyarország most működő tanárainak már az én ellenjegyzésemmel nevezte ki a Kormányzó. Sokan jöttek az én miniszterségem alatt, akikkel szorosra fűzött engem az, hogy közösen kezdtük az új munkát, az új intézményeket. Ti fiatalok és öregek mind egyek voltatok, összeforrtatok abban a nagy gondolatban, hogy Erdély egyetemét, amelynek menekülnie kellett, megmentsétek, annak működését gyümölcsöztessétek az Alföldnek. Nagy örömmel látom, hogy becsületes munkásságtoknak milyen csodálatos volt az eredménye. Nemcsak abból, hogy Budapest után a legnagyobb egyetem vagytok, hogy hallgatóitok száma a 2.000-et jóval meghaladja, de látom három tényből. Először az ifjúság szeret benneteket, másodszor a város nagyrabecsül s harmadszor, hogy tudományos munkásságtok, amelynek minden megnyilatkozását éber figyelemmel kísértem, lényegesen meghaladja azon reménységeket és várakozásokat, amelyeket én a szegedi egyetem tanári karának tudományos és tanítói működéséhez fűztem.

Engedjétek meg, hogy ezt néktek megköszönjem és egyben hozzá tegyem azt, hogy ebben a nagy tudományos értékekben, kutató és tanító munkátok jelentőségében, a városnak irántatok táplált nagyrabecsü-

lésében s az ifjúság szeretetében, ebben van az egyetem jövő virágzásának olyan biztos záloga, hogy annyira konszolidálva van ez az egyetem, hogy nyugodtan távozhattam.

Köszönöm az óriási munkát, amit végeztetek, köszönöm, hogy Erdélyből kijöve bátorságotok volt együtt maradni, köszönöm, hogy kutattatok és tanítottatok, köszönöm, hogy a külső kereteket, amelyeket létesítettem, belső nemes tartalommal töltöttétek meg, köszönöm a szeretetet, amellyel irányomban mindenkor is viseltettetek s köszönöm a mai estét, amelyen ezt a szeretetet nékem különösen is megmutattátok. (Kitörő lelkes éljenzés és hosszantartó nagy taps.)

Dr. VERESS ELEMÉR elnök:

Köszönettel és hálával hallgattuk a szép és mély jelentőségű szavakat. Felemelő érzésekben gazdagodva megyünk el innen, hogy folytassuk munkánkat a tantermekben, a laboratóriumokban, a klinikákon s a közéletben, Hazánk, Egyetemünk s az ifjúság javára. Közgyűlésünket azzal a szívből jövő kívánsággal zárom be, hogy Klebelsberg Kunó gróf Úr Önagyméltósága sokáig éljen! (Hosszantartó élénk éljenzés és lelkes taps).

